

Giriş

Ankara, İstanbul, Paris ve Brüksel saldırılarından sonra herkes şimdi şu iki soruyu soruyor; Bir dahaki saldırı ne zaman ve nerede olacak? IŞİD saldırıları nasıl durdurulabilir? Bu kapsamda IŞİD ile mücadelede bölgesel, yerel ve ideolojik boyutlar üzerinde önemli tartışmalar yapılıyor. Son saldırıları sadece din ideolojisi üzerinden açıklama hatasına düşülüyor. Şüphesiz radikal İslamcı zihniyet ile mücadelenin en önemli alanı ideolojik boyuttur. Ancak, IŞİD ve benzeri radikal örgütlerin ortaya çıkmasında tarihsel olarak çok daha geri planda oluşan nedenleri ve Batının son yıllarda terörle mücadele adı altında kullandığı yöntemleri ve askeri müdahaleleri incelemek de gereklidir. Irak, Suriye ve Libya'da yapılan ve yapılmayanlar, IŞİD ve El Nusra gibi grupların ortaya çıkması ve yükselmesi için sunulan fırsatlar oldu. Sovyetler Birliği ve komünistlere karşı savaşınlar diye El Kaide ve ideolojik müttefiki Taliban'ı yaratan ABD, Arap Baharı sürecinde aynı ideolojinin devamı olan El Nusra ve IŞİD'a vesile oldu. Bunlardan ilk ikisini bahane ederek Afganistan ve Irak'ı işgal etti, son ikisi ile Arap Baharı diye Suriye, Irak, Libya, Yemen, Mısır, Lübnan ve Tunus'u perişan etti. Son beş yılda Ortadoğu'da milyonlarca insan öldü, yaralandı, evsiz kaldı, işkence gördü, ülkeleri perişan oldu. Şimdi Batıda ölen 200 kişi için ikinci bir Arap Baharı tezgâhlanıyor. Ortadoğu'dan Orta Asya'ya hatta Afrika'ya kadar Batı ittifakı (CIA, M16 ve MOSSAD) kendi eli ile eğittiği ve donattığı İslamcılar, Terörizme Karşı Küresel Savaş'ta kullanılmaktadır. ABD'nin terörle mücadelesi Uzun Savaş'tan tüm dünyanın başını belaya sokacak şekilde gittikçe genişliyor ve Sonsuz Savaş'a dönüşüyor. IŞİD, madalyonun bir yüzü ise diğer yüzü ABD'dir. İkisi de savaşı ve şiddeti yani öldürmeyi çok seviyor, birbirlerinden besleniyorlar. Denizlerle çevrili olduğu için başka yerlerde çevirdiği dolaplar, Amerikan halkını güçlü bir şekilde vurmadığından, ABD yönetimi halkını ülke içinde polisiye tedbirler ile uyutuyor. Terörden istifade eden felaket kapitalizmi daha çok kazanıyor, Amerikan istihbaratı özel hayatımıza daha çok giriyor. İstihbarat örgütleri güç ve etki sağlayacağız diye özgürlüklerimizi yok etmeye devam ediyor. Paris saldırılarına ABD'nin tepkisi Suriye'de özel kuvvet sayısını arttırmak oldu. Ama bu IŞİD'in Batıda saldırı yapma kapasitelerine etki etmedi. Ortadoğu'da hemen her devlet IŞİD'i tehlike göstermekle birlikte, IŞİD kimsenin önceliği değil. Yeni eğitim-donat programları, daha çok İslamcı savaşçı ile Esat'a karşı diktatörü kovma oyuna devam demek. Çünkü ABD ve müttefiklerinin ayrı ayrı kendi özel planları var. Batılıların Ortadoğu'da hiçbir meşru rolü yok ve terörizme daha fazla ortam sağlayarak, bölgeyi gittikçe daha kötü hale getiriyorlar. Barış ve demokrasi gibi inandığımız masum değerler gittikçe anlamını yitirmekte. Şimdi, bu makalede yapacağımız gibi, Ortadoğu ve IŞİD hakkında yeniden düşünme zamanı.

IŞİD ve El Nusra'nın ortaya çıkışı..

2011 yılında Suriye'de Esat'a karşı savaşa sürülen Irak El Kaidesi ve El Nusra aynı şeylerdi ve bunların karışımından 2014 yılında IŞİD ortaya çıktı. IŞİD'in komutanları ve savaşçıları, Suriye'den Mısır'a Afganistan'dan Irak'a CIA tarafından 30 yıldır yetiştirilen cihatçıların ideolojik ve örgütsel olarak takipçileri idiler. Yani Arap ülkelerinin rolü de dâhil her şey önceden tasarlanmıştı. 2003 yılında ABD, Saddam'ı devirmeden önce Irak'ta El Kaide yoktu. Örgüt 2004 yılında "Tevhid ve Cihat" adıyla Ebu Musa Zerkavi tarafından Irak'ta kuruldu. Saddam sonrası düzende Sünnileri dışlayan ve Sünni direnişinin başlamasına neden olan da ABD idi. 700 bin kişilik Sünni bürokrasisi işten atılmış, 380 bin kişilik %80'i Sünni olan Irak ordusu dağıtılmıştı. İşte bu Sünni askeri yapı kendine Irak El Kaidesi ismini verdi. IŞİD, 2006 yılında birkaç grup bir araya getirilerek kurulmaya başlandı ve daha önce uzun süre ABD'de büyükelçilik yapan Suudi istihbaratının başı Prens Bandar tarafından Suriye'de Esat'ı devirmek için hazırlandı. Bu grup daha sonra El Kaide içinde çıktı ve ayrı bir rol edindi. Petraus yani CIA tarafından 400 milyon dolara 2006 yılında satın alınan (Anbar Awakening) ve sisteme entegre olma sözü verilen bu cihatçılar¹, 2011 yılında ABD tarafından Suriye'ye gönderildi. Çoğu daha önce Saddam'ın laik Baas Partisi'nin üyeleriymiş ve

¹ George Friedman: Amerikanın Gizli Savaşı, Pegasus Yayınları, Çev.E.Gürsel, (İstanbul, 2014), s.73.

Amerikan hapishanelerinde radikal İslamcı haline getirildiler². Irak El Kaidesi'nin başındaki Ürdünlü Zarkavi, 2006 yılında öldürülünce yerini Abu Ömer Bağdadi aldı ve örgütün adı Irak İslam Devleti oldu. Abu Ömer Bağdadi de Mayıs 2010'da öldürülünce yerine şimdiki Abu Bekr Bağdadi geldi. Nisan 2013'de Irak El Kaidesi ismini IŞİD olarak değiştirdi. IŞİD, bu dönemde eski Iraklı generallerin oluşturduğu bir generaller konseyi tarafından yönetiliyordu.

Arap Baharı ile Tunus, Mısır, Libya, Suriye ve Yemen'de Müslüman Kardeşler iktidara gelecek, İran'ın işi bitirilecekti. Suriye karşıtı koalisyon Suriye'ye cihatçı taşırken, El Kaide'nin yeni lideri Zevahiri, Suriyeli Colani'ye "Bu gelenlere çengel at ve Kaide'nin Suriye kolunu kur" dedi ve böylece El Nusra kuruldu³. Örgüt kurulur kurulmaz başta Suudi Arabistan ve Türkiye olmak üzere pek çok istihbarat örgütünün desteğini aldı çünkü ortak düşman Esat idi. Türkiye, kurduğu Özgür Suriye Ordusu'nun (ÖSO) bir askeri merkez olarak örgütlenememesinden ötürü, daha çok IŞİD'in Suriye'deki rakipleri El Nusra Cephesi ve İslami Cephe'yi destekledi. Ancak, IŞİD'a destek dolaylı olarak hep vardı; cihatçıların geçişlerine izin verildi, petrolü Ruslar gelene kadar Türkiye üzerinden satıldı. El Nusra ve diğer örgütlere giden silah ve cihatçılar büyük ölçüde IŞİD'a katıldı. Almanya Başbakanı Merkel ve hemen peşinden ABD Ulusal İstihbarat Direktörü James Clapper 26 Şubat 2015'te "IŞİD'e katılan yabancıların yüzde altmışı Türkiye üzerinden Suriye'ye girdi" diyecekti. ABD, bu dönemde medyaya ılımlı İslamcılar ile birlikteyiz mesajına verirken, en başından beri radikal İslamcılar ile iç içe idi. Suriye ve Irak'ın içini IŞİD halifeliği için oydu. Pentagon'un istihbarat teşkilatı DIA'nın 7 sayfalık 12 Ağustos 2012 tarihli çalışmasında, ABD/Sünni Koalisyonu'nun; selefiller, Müslüman Kardeşler ve Irak El Kaidesi'nden (şimdiki IŞİD) oluştuğu ifade ediliyordu⁴. ABD ve Körfez ülkeleri tarafından finanse edilen bu gruplar, Suriye'deki iç savaş başlarken sözde barış protestoları yapıyorlardı. Bu yedi sayfalık raporda, IŞİD halifeliğinin kuruluşu şu cümleler ile ifade ediliyor;

"If the situation unravels, there is the possibility of establishing a declared or undeclared Salafist principality in eastern Syria (Hasaka and Der Zor) and this is exactly what the supporting powers to the opposition want in order to isolate the Syrian regime."

Pentagon raporunda, bu prensliğin Irak sınırları içine, Musul ve Ramadi'ye uzanacağı da belirtiliyordu yani Irak ve Suriye'de olan hiçbir şey sürpriz değildi. IŞİD, tam da Katar doğal gaz boru hattının geçeceği yerler üzerine konuşlandırıldı. 500 milyon dolarlık ABD askeri yardımı tamamen bunlara gitti. Ancak, daha fazla cihatçıya ihtiyaç vardı ve böylece Avrupa ülkelerindeki potansiyel için kapılarını açtı ve birçok Şengen pasaportlu kişi Suriye ve Irak'a gelmeye başladı. Batılı ülkeler kendi cihatçılarından kurtulmak için onlara Suriye yolunu açtılar, göz yumdular. Hem Esat'a zarar verecek hem de çoğu ölecek, bir taşla iki kuş vuracaklardı. Batının hesabı tutmadı; yeni dalgalarda daha fazla cihatçı geldi, sayı arttı, IŞİD ve El Nusra güçlendi ve ama gelen cihatçıların hepsi ölmedi⁵.

Aralık 2011'de ABD, askerleri Irak'tan çekilirken, Suriye'de çatışmalar hızlanmış ve El Nusra kurulmuştu. Zamanlama çok iyi idi; Bağdadi'ye yeni alan olarak Suriye gösterilmişti ve Irak sınırında adını duyurunca El Nusra ve ÖSO Mart 2013'de Rakka'yı işgal ettiler. Rakka'nın işgal planlaması ve hazırlıkları Urfa'da yapıldı. 9 Nisan 2013'te Bağdadi, El Nusra'nın kendisine katıldığını ve örgütün yeni adının Irak Şam İslam Devleti (IŞİD) olduğunu ilan etti⁶. Ancak, Nusra lideri Colani, Zevahiri'ye bağlı kalacağını açıklayınca IŞİD ile arasında düşmanlık başladı. Bağdadi, Temmuz 2013'de Rakka'yı ele geçirdi. Ekim 2013'den beri diğer gruplara saldırmaya başladı ve güçlenince binlerce yabancı cihatçı Nusra'dan koparak IŞİD'a katıldı. Ancak, 2014 yılında yaşanan kafa kesme ve sığınmacı olaylarından sonra Batı halkları uyanmaya başladı. ABD, Afganistan'da mücahitleri desteklemekle yaptığı hatayı IŞİD ile tekrarlamıştı. Ama ABD

² Dexter Filkins: The Fight Of Their Lives, New Yorker, (September 29, 2014).

³ Hüsnü Mahalli: Al Sana Bahar, Destek Yayınları, (İstanbul, 2016), s.197.

⁴ U.S. Defense Intelligence Agency August 12, 2012: Newly-Declassified U.S. Government Documents: The West Supported the Creation of ISIS, (May 24, 2015), Washington blog, <http://www.washingtonsblog.com/2015/05/newly-declassified-u-s-government-documents-the-west-supported-the-creation-of-isis.html>

⁵ Hüsnü Mahalli: Al Sana Bahar, Destek Yayınları, (İstanbul, 2016), s.184.

⁶ Buradaki Şam; Arap dili ve coğrafyası açısından Suriye, Lübnan, Ürdün, Filistin ve Türkiye'nin güneyini kapsıyor.

yönetimi hemen Türkiye, S.Arabistan ve Katar'ı yani müttefiklerini Esat'ı devirmekte ısrar ettikleri ve radikal İslamcılarını destekledikleri için suçlama yolunu seçti. Aslında bunlardan şikâyet eden ABD başkan yardımcısı Joe Biden'ı kızdıran, bu ülkelerin Amerikan işaret çubuğu yerine, kendi özel Sünni hayallerinin peşine düşmeleri idi. Bağdadi, 9 Haziran 2014'de Musul'u işgal etmeyi müteakip, 29 Haziran'da IŞİD'i feshederek, İslam Devleti'ni kurdu. Bu devlet kısa sürede Irak ve Suriye'nin %30'una yayıldı. Koyduğu yasaklar, kafa kesmeler, tecavüzler ve uyguladığı korkunç cezalar ile herkesin korkulu rüyası haline geldi. Örgüt, 2003-2011 arasında Irak'ta en az 4 bin intihar saldırısı düzenledi. Örgüt Suudi Arabistan başta olmak üzere Sünni Körfez ülkeleri tarafından destekleniyordu çünkü Şiilere karşı da savaşıyorlardı. İran, Irak'ta kontrolü alırsa Kuveyt (%15), BAE (%20), Katar (%10), Bahreyn (%60), S.Arabistan (%20) ve Yemen'deki (%20) Şiiler üzerinde etkili olacaktı. Sadece 2015 yılında 600 intihar saldırısı yaptılar. IŞİD'in Musul'u işgal planı İstanbul'da ikamet eden eski Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık Haşimi tarafından yapıldı. Oradan Erbil'e yönelmişlerdi ki imdada Talabani güçleri ve PKK yetişti. ABD ilk defa 9 Ağustos 2015'de Erbil çevresindeki IŞİD'i bombaladı. Ancak, bu tarihten sonra IŞİD'a karşı bir hava gücü koalisyonu kuruldu. Bu tarihten sonra ABD'nin PYD'yi kullanarak Türkiye'nin güneyinde toprak kazanımına yardım etmeye başladı. Türkiye de Kürt bölgelerinde IŞİD'in PYD güçleriyle girdiği çatışmalarda sınırda rahatça hareket etmelerine de göz yumdu⁷.

IŞİD nasıl bir örgüt?

IŞİD'in bugünkü lideri ve gerçek adı İbrahim Avvad Samirrai olan Bağdadi, 1971 doğumlu ve Bağdat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde master ve doktora yapmış. Amerikan işgali ile birlikte 2004 yılında tutuklanarak girdiği Buka hapisanesinden 2009 yılında çıktı. Bağdadi'nin eski eşlerinden (3 ay kuma olan ikinci eşi) 28 yaşındaki Saca Hamid El Dulaimi, "Ben normal ve ailesine bağlı bir kişiyle, üniversite profesörüyle evlendim. Dünyanın en tehlikeli terör örgütünün lideri nasıl oldu benim için halen bir sır" diye anlattığı Bağdadi'nin "Çok gizemli ve tuhaf davranışları olan biri olduğunu" söyledi⁸. Bazı kaynaklarda homoseksüel olduğuna dair iddialar da var. Bağdadi'nin Amerikalılar tarafından özel olarak seçildi, CIA tarafından özel eğitime tabi tutuldu ve IŞİD'in kuranların büyük bölümü ile Buka'da tanıştı. Acilen şehit olmak, kafa kesmek ya da manyakça işler yapmak için aralarında yarışıyorlar. Beyinleri kilitlenmiş bu kişiler, öbür dünyada gideceği cennetin hayali ile kendilerini uçuruyorlar. Onları ölüme gönderenlerin telkinine göre; öldüklerinde melaikeler gelip, parçalarını toplayacak ve hemen cennete taşıyacak, cennetin kapısını onlara Allahü Teâlâ açacak⁹. Birileri onlara "IŞİD'a biat etmeyenleri öldürmek Allah yolunda en büyük cihattır" diyor. Gençlerin özellikle cinsel açlığı kullanılmaya çalışılıyor. Cennet ile ilgili abartılmış huri rakamları ile bir an önce cennete gitmek özendirilirken, cinsel açlığın en iyi şekilde cihat topraklarında giderileceği anlatılıyor, evli de olsa mücahit bir erkeğin evli ya da bekâr diğer kadınlarla beraber olabileceği söyleniyor. Genç kadınlar cihat topraklarına seks hizmeti için çağrılıyor. Örneğin, Tunuslu genç kızlar "Allah rızası için" mücahitlere seks hizmeti vermek üzere Suriye'ye gönderildi¹⁰. Tunus Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanı Semira Merti, 4 Aralık 2015'te IŞİD'a katılan Tunuslu kızların 700 kadar olduğunu açıkladı. Arap Baharı süresince on binlerce imam ve din adamı "Gidin Suriye'ye şehit olun" derken, kimse İsrail'e gidin şehit olun dememişti.

IŞİD, geleceğe inanmıyor ve onu yok etmek istiyor. IŞİD bir dini grup ya da devlet değil, sapık bir dini ideolojiyi zorla yaymaya çalışan bir terör örgütüdür. IŞİD'in kısa vadeli hedefi halifeliklerini korumak ve genişletmek. IŞİD yönetiminin merkezindekiler eninde sonunda dünyayı Mehdi'nin gelişine hazırladıklarını düşünüyorlar. İslam'ın kurtarıcısı için hazırlık yapıyorlar. Görevleri olabildiğince fazla kişiyi Müslüman yapmak ve yapamadıklarını da öldürmek. Bu uzun vadeli bir amaç ve kendilerinden olmayanlar önlerinde engel. IŞİD'in planına göre öncelikli düşman; 1.3 milyarlık İslam dünyası içinde kendileri gibi olmayanlar, sonra sıra Hıristiyanlar ve en son 14 milyon Yahudi'ye gelecek. IŞİD, bugüne kadar birkaç küçük saldırı olayının üstüne atılması hariç ne ABD ve İsrail ne de S.Arabistan'a saldırdı. ABD, IŞİD'a karşı göstermelik hava harekâtı

⁷ Bedirhan Doğan: IŞİD Gerçeği, Sıradışı Akademi Yayınları, (İstanbul, 2014), s.76.

⁸ Milliyet: Eski Eşi IŞİD Lideri Bağdadi'yi Anlattı, (01 Nisan 2016).

⁹ Mahalli: a.g.e., (2016), s.185.

¹⁰ Mahalli: a.g.e., (2016), s. 32.

hariç bugüne kadar gerçekçi bir şey yapmadı. Rusya, 5 gün içinde 1.200 petrol tankerini vurunca, IŞİD; Barzani bölgesinden ihracata devam etti. Rusya, ABD'den bombalamamak için müttefik gruplarının listesini istedi ama cevap verilmedi. IŞİD bugün sadece Irak ve Suriye'de değil, Yemen, Afganistan, Libya, Tunus gibi ülkelerde var olan çatışma ortamını kullanarak kendisine yeni kalıcı alanlar açmaya çalışıyor. Kısacası IŞİD'i ortaya çıkaran ve güçlendiren sosyo-politik ortamlar, IŞİD'e yeni var olma alanları açarken örgütün bu ülkeleri kullanarak Avrupa'da ya da başka yerlerde yeni eylem yapmasına olanaklar sunuyor. IŞİD çok daha geniş çok daha küresel bir tehdide dönüşüyor. Zamanla şiddeti ABD'ye getirmeye kararlılar. Zaten dünyadaki en önemli müttefiklerimize göturdüler. Bilginin ve düşüncenin gücünü anlıyorlar, geniş bir stratejinin parçası olarak kullanıyorlar. Sadece cephede gördüğümüz fiziksel eylemlerden daha fazla şeyler yapıyorlar. Sosyal medyada en az 70 bin hesabı olan IŞİD'a katılanların içinde üniversite mezunu çok ama ruh hastası bu kişilerde masum insanları öldürdüklerini düşünecek kapasite yok. Bununla beraber, tüm dünyayı dinleyen ve gözetleyen ABD, konu IŞİD olunca onun bu sosyal kapasitesi ile mücadele edecek güçte olmadığını söylüyor.

IŞİD sanıldığı gibi ne zor durumda ne de sürekli kaybediyor, aslında kazanıyor. Suriye ve Irak'ta birçok bölgeyi kontrol eden IŞİD ve El Nusra bu durumu 5 yıl daha sürdürebilirlerse binlerce kişiyi kendi rızası ya da zorla kendi saflarına katacak ve güç kazanacaktır. Ama daha da önemli olan bu örgütlerin binlerce çocuğu kamplarda toplayıp eğitmesidir. IŞİD, halifeliğini korumak, ideolojilerini tüm dünyaya yaymak ve bağlı grupların kendi halifeliklerini kurmalarını istiyor. Batı'da korkuya ve politik bölünmeye sebep olabilecek saldırılar yapmak istiyorlar. Batı ise onlardan toprak almak, kıdemli yöneticilerini ortadan kaldırmak ve saldırılarını önlemek peşinde. IŞİD topraklarının %20-25'i geri alındı ve hayat onlar için zorlaştırıldı ama onlar yangın gibi büyümeye devam ediyorlar. Irak ve Suriye'de toprak kaybediyor ama başka yerlerde örneğin Libya'da toprak kazanıyorlar. Gelecekte Libya'daki IŞİD da Avrupa ve ABD'deki hedeflere odaklanacaktır. Şu an en fazla yabancı savaşçı Libya'ya gidiyor yani Irak ve Suriye'ye değil. Suriye olayı, Libya'da tekrar ediyor. Güvenli bölgeler, topraklar ve hareketlerinin hikâyesi bu. Şehirleri IŞİD'ten geri alsanız bile bu işin birinci aşaması, sonra oralara istikrar gelmeli ve yeniden inşa etmelisiniz. Bu yüzden cephede insanlara ihtiyacımız var. ABD'nin Irak'taki görünen dostları; Kürt gruplar, Sünni kabileler ve bazı Şii militan gruplardır. Irak ordusu ve polisini eğiterek, ülkeye istikrar geleceğini sanıyor. Ancak, Sünnilerin hala ne yapacağı belli değil, başından beri IŞİD'i görmezden geldiler. Şu an ABD için temel zorluk bu ve bunun değişmesi için çalışıyorlar. Askeri kısmı iyi yapsanız bile politik kısmı doğru bir şekilde yapmazsanız, başladığınız yere dönerseniz. Politik kısım için ABD'nin düşüncesi Sünni ve Kürtlerin söz sahibi olmasının ve çıkarlarının IŞİD'in yaptığından daha iyi şekilde korunduğunu hissetmeleridir. Şu an Amerikalılar Musul'a savaşta dâhil tüm askeri ve siyasi geleceği Irak'ta koordine ediyorlar. Amerikalıların yalan söylediği husus, IŞİD'in ve Irak'taki özellikle Sünniler ile ilgili istikrarsızlığın suçunu Maliki'ye atmaları. Aslında Maliki'nin suçu ülkenin bütünlüğünü savunmak ve 2011'de ABD askerleri çekilirken ülkede bir kısmının kalmasına izin vermemektir.

IŞİD intihar saldırıları..

El Kaide ve IŞİD farklı çatışma modelleri uyguluyor. El Kaide; hedefe odaklı, büyük ve karmaşık 11 Eylül gibi saldırılar planlıyordu. IŞİD ise günlük yaşama vahşet ve şiddeti getirerek ABD'nin ve bize karşı gelenlerin iradesini kıracağız diyor. Kullanılan bombalar kolay elde edilebilecek malzemelerden yapılıyor. Bu hep böyle oldu. Ağustos 2006'da Londra-Heathrow Havalimanından ABD'ye giden 10-15 uçağı düşürmeyi planlamışlardı. Bu El Kaide planlaması idi; uçakta kimyasalları birleştireceklerdi. Bu kimyasalları kolayca bulabilirsiniz. Saldırganlar, bu terör saldırılarını nasıl yapacaklarını Suriye'de cephede öğrendiler. Tıpkı Afganistan gibi Suriye de teröristler için bir yüksek okul oldu. Washington Times, IŞİD'in Musul Üniversitesi kimya laboratuvarında patlayıcı ürettiğini resimliyor ama neden buraların vurulmadığını sorgulamıyor. IŞİD'in kendisi gibi onunla savaş da başından beri fabrikasyon. IŞİD'in can damarı hala Türkiye'ye

uzanıyor. İnsani yardım konvoyları içinde IŞİD'a silah gönderiliyor¹¹. El Kaide, şu an IŞİD'in olduğu kadar farklı kıtalarda yayılmış değil, yine de geniş bir fiziksel varlıkları var. Büyük ve karmaşık eylemler yapmak konusunda daha etkisizler. Ancak, El Kaide tehdidinin ortadan kalktığını düşünecek hiçbir neden yok. Geçmişe göre daha düşük seviyede ama yok olmadılar. Hala Batıya saldırmaya yönelik çalışmalar yapıyorlar. IŞİD'in Ekim'in sonlarından itibaren son dört buçuk ayda Batıya dört saldırı yaptı. Rus uçağını Sina'da düşürdü, Paris'te yüzlerce kişi öldürüldü, IŞİD tarafından yönetilsin ya da yönetilmesin onlar adına ABD'de San Bernardino ve son olarak Brüksel'de saldırı yaptılar. Özetle, Batıya saldırılar hızlanmış durumda, El Kaide bunu hiçbir zaman başaramadı. IŞİD'in içinde dış operasyonları yöneten bir grup olduğunu biliyoruz. Adnani adında yüksek seviyeli bir lider tarafından yönetiliyor. Kendisi aynı zamanda grubun sözcüsü. Bu bilgi bazı tutukluların sorgulanması esnasında ortaya çıktı. Batının en büyük hata bu grubu küçümsemek oldu. IŞİD'in o topraklarda bir halifelik kurduğunu ve amaçlarının yönetim olduğunu düşünülür.

2014 Şubat ayından beri gelen insanları patlayıcılar konusunda eğitip, geri gönderiyorlar. Bu kişiler pasaportla yolculuk yapıyorlar, ülke vatandaşı konumundalar, sınırdan girişlerini durdurmak zor. Geldikleri Batılı ülkelerin içinde bunlara yardım eden ve yaşadığı toplumla hala yabancı, asimile edilememiş toplulukların içinde saklanma imkânları var. Bu toplulukların liderleri güvenlik güçleri ile yakın bir biçimde çalışmıyor. Paris'ten önceki bütün saldırılar ya başarısız olmuş ya da bağlantısız saldırılardı. Bunların rastgele olduğu ve bir merkezle bağlantısı olmadığı düşünülür. Ancak, parçalar bir araya getirilip, eylem yöntemine bakıldığında her saldırıda kullanılan, yapması kolay olmayan belli bir TATP patlayıcısının kullanıldığı, ortak şeyler üzerine kurulu olduğu görüldü. Paris saldırıları, IŞİD'in özel kuvvetler tipi bir saldırı tarzına geçtiği şeklinde yorumlandı. IŞİD'in işgal ettiği yerleri koruma ve egemenlik istekleri, Batı'ya saldırmakla paralel ve Batı istihbaratı bu gerçeği göremedi. Yani IŞİD'in Batıya saldırmak, toprak tutmak kadar büyük bir motivasyon kaynağıdır. Adnani, 2014'te yaptığı ilk açıklamasında Batıyı tehdit etmiş, amaçlarının Batı'ya saldırmak olduğunu söylemişti ama ciddiye alınmamıştı. IŞİD ağlarının ne kadar derin ve geniş olduğu belli değil, saldırıların sofistike olduğu daha yeni anlaşılıyor, ağlar bilinenden daha geniş ve derin çıktı. Bu insanlar internetten bir mesaj alan ve buna göre eylem yapan teröristler değil. Irak'ta ya da Suriye'de eğitim almış, pasaportları sayesinde geri dönebilen insanlar. IŞİD, Avrupa'ya sürekli ve seri bir şekilde saldırı yapacak bir ağ kurmaya çalışıyor. Bu saldırıların dinamiği, saldırıyı hızlandırmak ve yine de başarılı olabilmek, sofistike olmaları ile alakalıdır. Sorulması gereken soru şu; bu ne kadar ileriye gidecek? Artık bu eski dünya değil, birden fazla insan birden fazla sermaye ile bu ağları kullanıyor, Suriye'ye dönebiliyorlar. IŞİD, Kuzey Libya kıyısının 180 km sini ve Güney Akdeniz'i kontrol ediyor. Coğrafi olarak en büyük bölümü Batı Afrika'daki Moritanya, Mali, Çad ve Nijerya'da benzer görüşlere sahip gruplar var. Boko Haram, IŞİD'in parçasıyız diyor. IŞİD'a bağlılık sunuyor ve belirli bir ilişkileri var.

Avrupa'nın başkentinde yaşanan terör eylemlerini gerçekleştiren kişilerin profil özellikleri ile 15-20 Kasım 2003 İstanbul, 7 Temmuz 2005 Londra ya da 11 Mart 2004 Madrid saldırılarını yapanların profil özelliklerinin çok benzer olduğu görülüyor. Aynı şekilde, bugün Avrupa'nın farklı ülkelerinden çatışma bölgelerine yabancı savaşçı olarak giden kişiler ile geçmişte Afganistan, Yemen, Irak gibi ülkelere gidip sonrasında El Kaide terör ağı içinde Avrupa'da terör eylemi yapanlar ya da eylem öncesinde yakalananların kişisel özellikleri oldukça önemli benzerlikler taşıyor. Paris ve Brüksel'deki terör saldırılarını yapanların bugüne özgü özellikleri de var. Yakın akraba olmaları, Suriye ve Irak'taki çatışma bölgelerine gitmekle birlikte terör eylemi yaptıkları ülke vatandaşları olmaları, daha geniş bir örgütsel hücre ağı içinde eylemleri planlayarak terör saldırısı gerçekleştirmeleri, çatışma bölgesindeki deneyimlerini terör saldırılarında kullanmaları bunlardan bazıları¹². Bugün itibarıyla 100'den fazla ülkeden 31 bin yabancı savaşçının Suriye ve Irak'taki çatışmalarda yer aldı. IŞİD'in halifeliğini kurduğu Haziran 2014'den beri Türkiye üzerinden yaklaşık

¹¹ Press TV: Turkey Sends Weapons to Daesh Terrorists in Syria Under the Disguise of "Humanitarian Aid Convoys", (2 April 2016).

¹² Süleyman Özeren: Avrupa'da Terör "Yeni Normal" mi Yoksa İhmal Edilmiş Bir Tehdit mi? Global Policy and Strategy, (Mar 29, 2016).

20 bin yabancı cihatçının geçiş yaptığı değerlendiriliyor. Türkiye İçişleri Bakanlığı'nın Ocak 2016'da yaptığı açıklamaya göre; 120 ülkeden 35 bin kişi şüpheli olarak fişlenmiş durumda ve bunlardan 92 ülkeden 2.896 kişi geri gönderildi. Türkiye'de halen uyuyan hücre halinde 3 bin kadar IŞİD elemanı olduğu değerlendiriliyor. Türkiye'deki 5 büyük intihar bombacısı olayının arkasında IŞİD'in olduğu ancak, saldırıların PKK üzerine atıldığı veya onlar tarafından sahiplenildiği görülüyor. Avrupa'dan Suriye'ye en çok kişi giden ülke Belçika idi. Çoğu Belçika veya Fransa vatandaşı olan bu kişileri sınırda durdurmak kolay değildi.

Brüksel Saldırıları

22 Mart 2016'da meydana gelen Brüksel saldırılarında, Ocak ayında yapılan Paris saldırılarının planlamasında rolü olmayan Brüksel merkezli bir ağ söz konusu. Özellikle Abdeslam ve Paris saldırılarındaki pek çok kişi Suriye'den gelen IŞİD savaşçıları değildi. Eylemlerin mimarı Abaaoud, Belçikalı idi. Bu adamlar Molenbeek sokaklarında suç işleyen kişilerdi. Radikalleştiler ve Suriye'den gelen daha büyük örgütler tarafından asker olarak alındılar. Belçikalı yetkililer yemek yedikleri kaba pislemeyi diye düşünüyorlardı. Onları yalnız bıraksalar kötü şeyleri gidip başka yerlerde yaparlardı. Bu düşünce 18 ay önce Charlie Hebdo ile değişti ve bunun yanlış olduğunu anladılar. Brüksel saldırganlarının üçü de saldırı öncesi Türkiye'den geldiler ve iki kez kovuldular. Türkiye, bu kişileri Belçika ve Hollanda yetkililerine bildirdi¹³. Paris saldırılarını yapanlardan biri Brüksel'den gelmişti. Öncesinde zaten Paris'te olan, Brüksel'e, sonra Suriye'ye ve tekrar Belçika'ya gelen biri. Bir süredir burada eylem yapan IŞİD ağına ulaşmak için Belçikalı yetkililer çok iyi bir istihbarat ile güvenli eve kadar ulaştılar. Bu onları elebaşına götürdü ve çatışma sonucu onu yakaladılar. Çatışmada bir polis yaralandı ve birkaç tanesi kaçtı. Bu olayda yakalanan Abdesselam'ın Paris ve Brüksel'deki ağın linki olduğu anlaşıldı. Abdeslam yakalanınca, daha önce onunla birlikte çalışan insanlar sorgulama sonrasında eylemlerinin açığa çıkacağından korktular ve erken bir eylem yaptılar. Özetle, Paris saldırıları zanlısı Salah Abdeslam, Brüksel'de yakalandıktan 4 gün sonra ikisi Zaventem havaalanında birisi Avrupa Komisyonu merkezine yakın bir metro istasyonunda üç patlama meydana geldi. 34 kişinin öldüğü ve yüzden fazla kişinin yaralandığı patlamaları IŞİD üstlendi. Eylemin IŞİD ve Abdeslam bağlantısı kesin gibi çünkü Paris saldırıları için kullanılan kanalı kullandılar. Yarı resmi bir haber ajansı ile başlayıp, daha sonra kendi kanallarında bir çeşit basın duyurusu yaptılar.

Brüksel saldırılarını IŞİD'in yaptığına kimsenin şüphesi yok. Yapılan şey hücre liderlerinin ele geçirilmesi nedeni ile acele bir saldırı idi. Cezalandırma saldırısı gibi, liderleri yakalandığı ve onunla bağlantılı oldukları için bir şeyler yapmak istediler. Paris'te saldırı emri IŞİD'tan gelmişti, bu kesin ama Brüksel için bu henüz belirlenmedi. Paris saldırıları, planlanmış ve yönetilmiş bir şeydi. Brüksel saldırıları, Paris ile alakalı ama saldırganlara benzer bir şey yapmaları söylendi mi, kendi başına mı yaptılar, henüz kesin değil. Çünkü Suriye ve Irak'ta eğitim almış, Paris saldırılarını planlayıp, yönetmiş bir ekip için emir almak çok önemli değildir. Saldırıyı yapan insanlar IŞİD'in dış operasyonlar için yönettiği bir ağın parçası. Saldırıda Amerikalılar da öldüğü için bu konu toprak dışı kanunlar kapsamında ele alınıyor. FBI ve New York Polisi (NYPD) ortak ekibi de konuya dâhil oldu. Polis saldırı sonrası Schaerbeek mahallesinde yaptığı baskınlarda bomba yapımında kullanılan malzemeler ve kimyasallar buldu. Paris ve Brüksel saldırılarının farkı patlayıcı miktardır. Paris saldırılarında intihar kemerleri kullanıldığını biliyoruz. Yarım kilo patlayıcı içeren intihar kemerleri kullanıldı. Belçika'da ise hasara bakılarak 13-35 kg. arasında patlayıcı olduğu sanılıyor. Bu kemerle taşınamayacağı için bavul ya da çantanın içine konuldu. Abdesselam polis sorgusunda başka bir şey planladıklarını anlatmış, muhtemelen bu ileri bir tarih içindi. Paris saldırılarına katılanlarsan birisi ifadesinde saldırıyı planlayan Abaaoud'u 15 Kasım'da gördüğünü söylüyor, saldırıdan iki gün sonra onunla iletişime geçiyor. Abaaoud, ona şunu söylüyor; "Mültecilerle birlikte 90 ajan olarak buraya girdik". Bir hesaplama yapılırsa Paris saldırılarında 10 saldırgan vardı. Paris'ten bu yana bu saldırılarla direkt bağlantısı olan ve Suriye'den gelen 20 kişi yakalandı. Yani Brüksel öncesi üçte biri deşifre oldu.

¹³ Laura Wells: Belgium Terror Incompetence Laid Bare, dailynews.co.uk, (March 26, 2016).

Brüksel saldırılarını yapanlar ile ilgili medyaya verilen fotoğrafta bulunan üç kişiden ikisinin sol elinde siyah eldivenler var. Ellerinde füyne olsa, bombaların bavulda olması anlamsız olurdu. Kablonun el arabasına gitmesi mantıksız olur. Bunun dışında da çelişkili durumlar var. Brüksel saldırılarının arkasından bazı çelişkili durumlar kafa karıştırdı. Bunları sıralayalım¹⁴;

- Üç saldırganları havaalanında çantalarını taşıırken gösteren videolar resmi polis kayıtları değildi. Belçika medya devi Group IPM'in parçası olan "Dernière Heure (DH.be)" tarafından yayınlanan bu kayıtların Ocak 2011'deki Moskova saldırısından alındığı iddia ediliyor. Mesele bu görüntülerin ne zaman alındığına dair üzerinde bir kayıt olmaması ve resmi kayıtların yayınlanmamış olması. Havaalanında iki bombadan ilki 07.58'de patlayınca, havaalanı kapatılıyor. Metro saldırısı ise 09.07'de meydana geliyor. DH.net.be güvenlik kamerasındaki resmi 10.28'de yayınlıyor ve görüntüler 12.58'de bu resmi polis kaydı haline geliyor.

- Üç saldırgan sırası ile Khalif ve kardeşi İbrahim el Bakraoui ile Najim Laachraoui. Khalif daha sonra metro saldırısını yapan kişi olarak açıklandı. Öyleyse havaalanında ne işi vardı? Havaalanı kapatıldığına göre metroya nasıl gitti? Savcılık, herhangi bir kanıt göstermeden, İbrahim ve Najim'in havaalanı saldırısını yaptığı açıkladı. Bu kişilerin bedenleri ve otopsi raporları ile ilgili bir kayıt açıklanmadı.

-Savcılık açıklamasına göre, bir taksi sürücüsünün yardımı ile teröristlerden İbrahim'in bilgisayarı çöp tenekesinde bulundu. Bilgisayarda vasiyetinden bahsedildiği söylendi ama yayınlanan metinde İbrahim'in kişisel korkuları yer alıyor, ne IŞİD ne de planlanan bombalı saldırıdan bahsediyor.

- Şüpheliler zaten polisin ve istihbaratın takibinde idi. Çünkü Kasım'daki Paris saldırıları ile bağlantıları olduğu düşünülüyordu. Saldırı ile ilgili Belçika polisi ve güvenlik güçlerinin de haberi vardı. 23 Mart 2016 tarihinde İsrail'de yayınlanan güvenlik güçlerinin havaalanı ve metroya saldırı olacağını bildiklerini yazdı. AB, saldırıdan haftalar öncesi metro saldırısına yönelik acil terör tatbikatı yapmıştı.

Sonuç olarak Belçika saldırısından geriye iki sahte video görüntüsü, İbrahim'in diz üstü bilgisayarı ve içindeki vasiyeti, Khalif'in nasıl metro saldırısında öldüğü çelişkisi ile Belçika polisinin kayıtsızlığı ile ilgili sırlar kaldı.

IŞİD intihar saldırılarını önleme gayretleri..

Brüksel'de bir kez daha toplu taşıma hedeflerine dönüldü. Paris'te ise rastgele hedeflere saldırıldı. Terörizm konusunda hep söylenen bir şey vardır; teröristlerin amaçlarını bir parçası, hükümetlerin kişilerin özgürlüğünü kısıtlamasına, halkın, hükümetin kendilerini koruyup koruyamayacağını sorgulamasına ve halkın hükümete güvenmemesine yol açmaktır. İnsanların yaşam tarzını değiştirmesine yol açmak, hayat kalitelerini azaltmak bu memnuniyetsizliği de daha da artırır. Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi insanlar şimdi cafeler, eğlence yerleri, metro gibi kalabalık yerlerde olmaktan korkuyor. Sun Tzu, uzun zaman önce şöyle demişti; "Her şeyi koruyan, hiçbir şeyi koruyamaz." Güvenlik alanında genişlerseniz, zayıflarsınız. Her gün tehdit akımına bakmalı, bireysel bilgilere, dünyada gerçekleşen olaylara bakarak bir plan yapmalısınız. Her gün farklı tehditler söz konusu ve bu yüzden seçilen kaynakları tahsis etmekle kalmamalı, tehdit akımına göre yer değiştirmelisiniz. Mumbai saldırısını planlayan kişiler birden fazla yeri vurdular, ateşe verdiler ve insanları öldürdüler. Aldığınız güvenlik tedbirinin tehdit unsuru bir iki gün sonra yerinde yoksa artık neyle karşılaşacağınızı bilmek zordur. Tehdidin tahmin edilemez bir doğası vardır ve sürekli hareket etmelisiniz. Ayrıca nasıl müdahale edildiği de çok önemlidir. Koruma ekipleri sürekli görevdedir ama düdüğü çaldığınızda, yani acil müdahale istendiğinde etkili, kalabalık ve hızlı bir şekilde gelmelidir. İstihbarat ancak kaynak geliştirerek, sağlanabilir. Fiziksel olarak gözle ya da teknik açıdan kameralarla gözetleyerek de olabilir. Sizi doğru zamanda doğru yere götürecek çok şey var. Dünün istihbarat başarısızlıkları, bugünün istihbarat lokavtıdır. Neyin istihbarat hatasını

¹⁴ Michael Chossudovsky: The Brussels Attacks: What is True, What is Fake? Three Daesh Suspects at Brussels Airport, Global Research, (March 25, 2016).

olduğunu söylemek gittikçe zorlaşıyor. Yetkililerin bakabileceği aralık yavaşça kararmaya başlıyor. Teknoloji gittikçe suç aktörlerine daha korunaklı imkânlar sunuyor.

IŞİD saldırılarından almamız gereken ilk ders terörün sınırlarının olmadığıdır. 2008 ile 2014 arasında 10 Avrupa ülkesi Afrika ve Ortadoğu'daki El Kaide ve onunla bağlantılı gruplara fidye olarak 125 milyon dolar ödedi¹⁵. En çok fidye ödeyen ülke Fransa oldu. Geçmişte olduğu gibi terörizmi kendimize göre sınıflandırma, bana dokunmayan bin yaşasın deme zamanımız geçmiştir. Avrupa ve ABD şunu tartışıyor; Suriye'de ya da Türkiye'den gelen herkesi kontrol etmek imkânsız mı? ABD, bu tür insanları gelmeden önce uzun süre inceliyor ve geldiğinde isterse geri gönderiyor. Avrupa ile geniş bir istihbarat ağı kurmuş durumda, kendilerinin en kapsamlı terörle mücadele birimlerine sahip olduğunu düşünüyorlar. Önemli olan kurumsal ama sürekli öğrenen bir kurum olmaktır. Her şeyi inceleyip, öncekiler ile karışıma eklemelisiniz. Farklı yöntemler ve fiziksel yerler kullanılmalı, bunları atölye çalışmaları ile test etmeli, haberleşme sistemleri ile takip etmelisiniz. En büyük varlık kamu yani halktır, ondan sürekli bilgi almalı, iletişim kanallarını açık tutmalısınız. Birisi size "Sokağımızda bu dairede bir şeyler oluyor" der. Bu gibi alanlarda daha iyi istihbarat çalışması yapmak gereklidir. Diğer yandan, teröristler teknoloji konusunda bilgililer, cep telefonlarını atıyorlar, yakalanmalarına yol açabilecek, bildikleri şeylerden kurtuluyorlar. Paris'teki incelemede atılmış cep telefonları, sofistike sahte belgeler bulundu, para transferi kapasitesi görüldü. Bu önceden bu konularda çok iyi eğitim aldıklarını gösteriyor. ABD ve Avrupa devletleri arasındaki işbirliği iyi, bilgi paylaşımı konusunda sorun yaşanmıyor, sorun bilgiyi paylaşmak değil toplamak. İstihbaratı toplamak için Irak ve Suriye'deki IŞİD konusunda iki nokta söz konusu; savaş alanında ele geçirilen tutukluları sorgulamak, sahip oldukları belgeler ve bilgisayarları incelemek. İkinci kaynak ise eski usulde IŞİD içinde ajan yetiştirmek, ne olup-bittiğini söylemelerini sağlamak. Bu CIA gibi istihbarat örgütlerinin asli işidir. Terör eylemlerini iki şekilde önleyebilirsiniz. Ya Irak ve Suriye'de örgütün yönetim seviyesinde plan yapılan yere çıkarsınız, önüne geçersiniz. Bir diğeri de yerel seviyede izlerini ve haberleşmelerini takip ederek önceden deşifre ederseniz. Terörle mücadelede yapılması gerekenleri coğrafi olarak; bölgesel, sınırlar ve yerel olarak yapılması gerekenler şeklinde üç kategoriye ayırmak gerekir.

Terörle mücadelede savunma ve saldırı olarak iki yön vardır. Saldırı yönü yani proaktif olmak, inisiyatifi elde tutmak, örgütün sürekli başını belada tutarak, eyleme zaman ayırmasını önlemek bakımından oldukça önemlidir. Örgütün içine sızmak da kendi kuyruğunu yakalamaya çalışacağından, iç hesaplaşmalara, enerji kaybına ve kırılmalara yardımcı olur. İstihbaratın daha hızlı hareket etmesi, bilginin insanlardan hızlı akması gereklidir. İhtiyacımız olan temel istihbarat değil, operasyonel istihbarattır. Teknoloji ile izleyebilir, dinleyebilir, yakalayabilirsiniz ama ancak insan istihbaratı ile niyetleri öğrenebilirsiniz. El Kaide her zaman sembolik, zor hedeflere odaklanırdı. Güvenliğin daha güvenli kısmına, mesela bir uçağa binmeye. IŞİD ise yumuşak hedefler seçiyor, güvenliği solu yani çok fazla kişi olan yerler. Burada yapılması gereken şey önce güvenlik şeridini daha ileriye taşımaktır. Çünkü daha önce güvenlik adına yaptığınız şeylere uyum sağladılar. Güvenlik güçlerinin de onların yaptığı şeylere uyum sağlaması gerekiyor. Şu anda IŞİD ile ilgili bugün en çok sorulan iki soru şu; Bir sonraki saldırı nerede olacak? Bunu nasıl durdurabiliriz? En kısa vadede tehdit profili oluşturularak; önümüzdeki 24, 48, 72 saatten iki haftaya kadar düşünülmesi gereken iki şey var; Bu eylemleri hızlandırdıkları konusunda haklıysak, önümüzdeki günler ve haftalarda başka neleri hızlandırabilirler? Bir diğeri Avrupa'da yakın zamanda tekrar Ankara ve Brüksel saldırılarına benzer bir saldırı olacak mı? Diğer yandan taklit saldırılardan uzak durulmalı. Bir terör saldırısı olduğunda Belki ben de buna katılmak için bir şey yapabilirim" demesine sebep oluyor. Türkiye'nin PKK terör örgütü ile mücadelesini, IŞİD'in intihar saldırılarının ayırmamız, ikisi için farklı yöntemler ve tedbirler üzerinde düşünmemiz gerekiyor. İncirlik'i ABD'ye açtığımızdan beri PKK yanında IŞİD ile de mücadeleye de mecbur edildik.

ABD ve Avrupa ne yapmaya çalışıyor?

Şu ana kadar müşterek terörle mücadele ekipleri, yabancı ortaklar, teknoloji kullanımı, istihbarat ve insan kaynaklarının yardımı ile bazı olaylar önceden önlendi. 11 Eylül'den bugüne

¹⁵ Rukmini Callimachi: Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror, New York Times, (July 29, 2014).

ABD’de bile 20 terör saldırısı girişimi oldu. Aslında bu tür saldırılar 1993’de başlamıştı. ABD için en büyük şans Ortadoğu ile aralarında büyük bir su kitlesi olması ve bu yüzden terör ile içli dışlı olmakta pek sakınca görmüyor, işin aslı terör örgütlerinin arkasındaki kuklacı. ABD’nin 2001 yılından beri 6 trilyon dolara ve üç savaşa neden olan “terörle savaş”ı, sadece özel askeri şirketlere, petrol şirketlerine ve savunma sanayinin ceplerini doldurmasına yaradı. 2007’nin sonunda, El Kaide’nin Pakistan’ın kabile bölgelerinde tekrar yapılandığı gerekçesi hedefli ölümler (targeting killing system) başladı ve 2010’da iki katına çıktı. Bugün bu sistem içinde insansız hava araçları ile terör şüphelilerinin ve bu arada binlerce masum insanın öldürülmesi ABD’nin elindeki en önemli teknolojik üstünlük. Bu öldürme sistemine özel kuvvetler ve CIA suikast timlerini de ilave etmeliyiz. Uygulanan eğit-donat, hava saldırıları, insansız hava araçları ve vekilli savaşlar ile terör asla bitmeyecek, Ortadoğu’da Müslümanlar büyük bir soykırım yaşayacak ve asla barış ve istikrar gelmeyecektir. Bu kaos içinde ABD istediği haritayı çizip, enerji hatlarını kontrol altına alsa da er ya da geç terör en çok bu ülkeyi vuracaktır. Ocak 2016’da İtalya, Amerikan silahlı drone’ları için Libya’yı vursun diye Sigonella deniz üssü ve Sicilya’daki hava üssünü tahsis etti. İtalya, 50 özel kuvvetle mensubunu da İtalya’ya istihbarat yapsın diye gönderdi¹⁶. İtalyanlar, ABD ile ortak hareket ederek, hem IŞİD’i burada kontrol etmeyi, hem de siyasi alanda birleşik hükümet kurulması için baskı yapmayı planlıyor. İtalya, Libya’yı kendi Afganistan’ı yapmak istiyor. IŞİD bahanesi ile yeni bir işgal planı hazırlanıyor. Suriye ve İran’da gördüğümüz şeyler ABD’nin kısa vadeli hedefleri. Daha geniş bir stratejinin parçası, sadece bir bölgeden ve ordudan çok daha fazlası söz konusu. Nicholas Burns’ün geçen hafta itiraf ettiği gibi bu uzun bir savaş. Batı Afrika’da Fransa, Irak ve Suriye’de İngiltere’nin bu grupları zayıflatmak için daha fazla saldırı yapmaları bekleniyor. İdeolojik boyutta ise Müslüman dünyasındaki önemli isimler desteklenerek, bunların halkları etkilemesi umuluyor.

Obama’ya göre ABD için en büyük tehdit iklim değişikliği, IŞİD hayati bir tehdit değil. Şu anda ABD’de seçimler öncesi tartışmalar içinde IŞİD ile mücadele için büyük miktarda Amerikan birliklerinin Irak ve Suriye’ye gönderilmesi, Libya’daki gibi daha şiddetli bir vekilli savaşa destek verilmesi gibi fikirler ortaya çıkıyor¹⁷. ABD’nin Suriye ve Irak’ta IŞİD’a karşı yaptığı, az kaynak verilen ve fazla düzenlenen bir şey. ABD ancak Paris saldırılarından sonra IŞİD’in gelir kaynağı olan petrol tesislerini bombaladı. Yani daha önce 1.5 yıldır bunu yapmamıştı. ABD’nin ikincil hasarlara hoşgörüsü gerçekten sıfır, böyle bir risk varsa harekete geçilmiyor. Eski NSA Direktörü Michael V. Hayden’a göre; ABD’nin hava gücü 2003 yılındaki Irak Savaşı’nda dev bir bombardıman fırtınası idi ama IŞİD’e karşı hafif bir İrlanda sisi gibi kullanılıyor. IŞİD’i yok ettik yalanını söylemek için “Irak Ordusunu eğitiyoruz, 30 bin kişi hazırlıyoruz” masalı anlatılıyor. Ramadi’yi Irak ordusu değil, ABD özel kuvvetleri geri aldı. Rakka’da da bir savaş olmayacak. Şu an ABD, bul ve yok et görevlerine başladı. Amerikan askeri diplomatik tesisleri koruyor, danışmanlık yapıyor, eğitim veriyor, teçhizat konusunda yardımcı oluyor. Özel kuvvetler de görevlere çıkıyor. ABD başkanı fark yaratacak bir sonuç için ilave askeri onaylayacağını söyledi. ABD, Irak ve Suriye için ek saldırı güçleri kurdu. Irak’ta özel kuvvetler dâhil 3.700 Amerikan askeri var. ABD, uluslararası kamuoyuna şu an IŞİD’a karşı Kürtleri ve bulabildiği diğer savaşçıları kullanarak toprak kazanma stratejisini şöyle açıklıyor; “IŞİD’i cephede geri itmek istiyoruz. Çünkü bu sayede asker topluyorlar.” Ancak, toprak kaybetmelerine ve belli başlı liderleri ve ekonomik kaynaklarında bir kısım kayıplar yaşamalarına rağmen, IŞİD kazanmaya devam ediyor. IŞİD’in etrafında ona dost hiçbir ülke yok ama hala sorunsuz yaşıyor. Toprakları küçülse bile askerleri arasında hala güçlüler. Kaybettikleri topraklar, YPG’nin eline geçti ve IŞİD için önemli değil. Kaybedilenler Rakka ve Musul gibi yerler değil, uç bölgeler. Mesele IŞİD’tan sonra ne olacağına düşümleniyor. Irak’taki El Kaide’nin halkın içine karışmasından IŞİD çıkmıştı, peki IŞİD’tan ne çıkacak? Suriye ve Irak toprakları nasıl bölünecek?

¹⁶ Matteo Garavoglia, Leore Ben-Chorin: Italy is the Key to Fighting ISIS in Libya, National Interest, (March 23, 2016).

¹⁷ Daniel L. Davis: How to Strangle ISIS with Diplomacy, National Interest, (March 31, 2016).

Avrupalılar şimdi kıtadaki IŞİD hücrelerinin yerlerini bulmaya çalışıyor. Öbür yandan IŞİD trafiğini durdurmak için sığınmacıları önlemek ve sınır kontrollerini artırmak peşindeler¹⁸. Avrupa Birliği'nin hassasiyeti, bir kez girince sınırların geçirgenliği, içeride kolayca hareket edebilmek. Bu sistem ekonomi ve toplumların kaynaşması için düşünülmüştü ama şimdi zafiyet konusu oldu. Milyonlarca sığınmacı Avrupa kapılarını zorluyor ve AB krizi daha da büyüyor. Bu aralar AB, Visegrad ülkeleri ile Avrupalı kimliğini korumak için göçmenlerle ne yapacağını tartışıyor¹⁹. Çünkü Avrupa'da Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya gibi bazı ülkeler sığınmacı kabul etmeyerek, teröristlerin savaş alanı olmaktan kurtulacaklarını düşünüyorlar. Tek tek ülkeler şu an daha az göçmen almak ve sınırlarını göçmenlerden korumakla meşguller. Brüksel saldırıları sonrası Avrupa Komisyonu başkanı Jean-Claude Juncker, kıtada terörle mücadele için bir "Güvenlik Birliği" kurulmasını önerdi. Daha çok işbirliği çağrıları yapıldı ancak uzun vadede üye ülkelerin güvenlik konusunda entegre olma olasılığı zayıf. AB'nin zaten; sularla mücadele etmek için Avrupa Polis Bürosu (Europol), sınırlarda görev yapmak için Frontex gibi sivil güvenlik yapıları var. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerin terörle mücadele konusunda hem tecrübeleri hem de yetersiz de olsa bütçeleri var. Ancak, kriz içindeki birlikte özellikle küçük ülkelerin bütçe artırması beklenmiyor. İstihbarat işbirliğinden bahsedilse bil bütün ülkelerin kendi istihbarat havuzları var ve bunlar birbirine bağlı değil. Belçika'daki intihar bombacısı Türkiye'de tutuklanmış ve Hollanda'ya gönderilmişti ama bu ülke kimse ile koordine etmeden serbest bırakmıştı²⁰. Koordinasyon sorunlarından biri de Arap isimlerinin tercümesi esnasında yapılan farklı kayıtlar oluşturuyor. Henüz AB'nin bir Avrupa Birleşik Devletler olma zamanı çok uzakta, hatta bir Avrupa Federal İstihbarat Bürosu bile kurulamaz.

Suriye ve Irak cephesinde durum..

Son iki aydır ABD, taraflara "ateş kese uyun" çağrısı yaparken, kendi silahlandığı gruplar Halep etrafında çatışmalara devam etti. Şubat 2016 ortasında CIA'nın silahlı militan grubu Fursan El Haq (Fazilet Şövalyeleri) ile Pentagon'un desteklediği ve Kürtlerin kontrol ettiği bölgeden doğuya doğru ilerlemeye çalışan Suriye Demokratik Güçleri, Halep'in 35 km kuzeyindeki Marea bölgesinde yanlışlıkla savaştılar²¹. ABD tarafı konuyu, bu tür savaşta koordinenin güç olduğu açıklaması ile geçiştirdi. Marea kasabası, Türkiye'den Halep'e giden savaşçıların ikmal yolu üzerindeki kritik bir yer ve Kürt grupların buraya ele geçirmeye çalışması Türk yetkilileri kızdırdı. Aslında yanlışlık yok Kürt grupların aç gözlülüğü var. Pentagon, Kürt bölgeleri içinde koordine sağlamak için özel kuvvetlerini kullanıyor. Geçen yıl kurduğu ve %80'i Kürt olan Suriye Demokratik Güçleri (SDG), sözde IŞİD ile savaşmak için kuruldu. Arap grupların YPG bölgesinde Kürtlere katılma nedeni ise işgal edilen bölgeleri onlara bırakmamak. CIA'nın bu grupları desteklemek için Türkiye içinde üssü var ve Suudi Arabistan'daki üssünden TOW tanksavar füzeleri veriyor. Pentagon'un desteklediği SDG, Halep'in kuzey doğusunda, CIA grupları ise batısında savaşıyor. Rusların CIA'nın desteklediği İslamcılarını vurması ve zayıflatması, kuzeyde Pentagon'un desteklediği Kürtlerin önünü açtı ve ilerlemeye devam ediyorlar. Bu savaş Türkiye'deki Müsterek Operasyon Merkezi'nden idare ediliyor. Konu ile ilgili açıklama yapan Beyaz Saray İstihbarat Komitesi'nden demokrat temsilci Adam Schiff, Suriye'de üç boyutlu bir savaş olduğunu; Halep bölgesinde sadece Esat güçleri ve muhalifler arasında değil, muhalif gruplar içindeki İslamcılar, Arap, Kürt ve Türkmenler arasında da çatışmalar olduğunu söyledi. IŞİD yerine Esat güçleri ile savaşma nedeni olarak, barış masasında güçlü olma yalanı söyleniyor. Suriye'deki çatışmaların dört dönemi şu şekilde özetlenebilir²²;

¹⁸ James Jay Carafano: After Brussels Attacks, U.S. Must Shut Down Foreign Fighter Pipelines, Heritage Foundation, (March 22, 2016).

¹⁹ Adriel Kasonta: Europe Confronts ISIS at Its Gates, Central European Journal for International and Security Studies, (March 24, 2016).

²⁰ Stratfor: The European Union Is Not a Security Union, Analysis, (March 25, 2016).

²¹ Nabih Bulos, W.J. Hennigan, Brian Bennett: In Syria, Militias Armed by the Pentagon Fight Those Armed by the CIA, Los Angeles Times, (March 27, 2016).

²² Süleyman Özerem: Syrian Conflict Moves into Fourth Phase, Global Policy and Strategy, (Feb 19, 2016).

- Birinci safha: Esat rejim güçleri ile muhalif grupların (El Kaide uzantısı El Nusra cephesi) savaşı (2012).

- Lübnan Hizbullah'ı ve İran ile bağlantılı güçlerin çatışmaya dâhil olması; 90 ülkeden savaşçıların yer aldığı bu dönemde 2013 yılında ortaya çıkan IŞİD, 2014'de ise IŞİD, insan sayısı ve ele geçirdiği topraklar ile en önemli güç oldu.

- Rusya'nın Ekim 2015'de müdahil olması; Halep'in düşme tehlikesine karşı S.Arabistan da El Nusra cephesine yeni takviyeler gönderdi. ABD, Ekim 2014'de ortaya çıkan PYD'yi Suriye'nin işgalinde kullanmaya başladı. PKK uzantısı YPG, meşru güç kabul edildi.

- Üstelik Rusya da PYD'ye havadan destek veriyor. Bu savaşın en büyük mağduru Türkiye olabilir. Halen 2.7 milyon göçmen barındırıyor ve Halep'ten yeni bir dalga gelebilir. Ateşkes anlaşmasına rağmen Suriye'de barış hala uzak bir hayal.

Son olarak, Suriye Ordusu 27 Mart 2016'da, Palmira'ya girdi ve IŞİD kontrolündeki bölgeyi ele geçirdi. Son haberler Esat'ın Halep'i almaya hazırlandığı yönünde. Yaklaşık 5 yıldır devam eden çatışmalardan dolayı bugün Suriye'de birçok sosyal ve ekonomik sorun ve tarifi zor insani dramlar yaşanmaktadır.

ABD, şimdilerde ABD, Türkiye sınırında Cerablus ve Azez arasındaki tek boşluğu PYD/YPG ile kapatmaya çalışıyor. Türkiye bu dönemde; bir yandan Azez-Cerablus hattının PYD'nin (Rusya-PYD-Esad rejimi) eline geçerek Suriye sınırında bir Kürt kantonal bölgesi oluşmasını engellemeye çalışıyor, diğer yandan Güneydoğu'da iki ilçede tamamlanan, bir ilçede mesafe kat edilen, birinde de yeni başlanan bir güvenlik harekâtı sürdürüyor. ABD ve Türkiye arasında, Türkiye-Suriye sınırında IŞİD'in elinde kalan 98 km.lik bölüm üzerinde anlaşmazlık var. Amerikalılar, bu hattın Güneydoğu ucundaki Menbic'in IŞİD'in elinden alınması için operasyona hazırlanırken, Türkiye'nin desteğini istedi. YPG'nin Fırat Nehri'nin batısına geçmesini "kırmızı çizgi" sayacağını açıklayan Ankara, Menbic'te YPG'nin liderlik edeceği bir operasyona karşı çıkıyor. Türkiye, YPG'nin kontrolündeki SDG komutasında savaşan Arap aşiretlerin bu şemsiyenin altından çıkmalarını istiyor. Bundan sonra, hangi grupların Türkiye üzerinden yardım alacağını belirlenmesi için bir çalışma yapılacak. Türkiye, ayrıca, 98 km.lik cebin güneybatı ucundaki Mare'de birlikte çalıştığı, sayılarının yaklaşık 3 bin kişi olduğu belirtilen Arap ve Türkmen muhaliflere ABD'nin güçlü bir hava desteği sağlamasını istiyor²³. Şu ana kadar ABD, Türkiye'nin sınırlara yakın bölgede PYD'yi vurmasına ses çıkarmıyor ama daha güneyde Rakka'da onunla işbirliği yapıyor ve silah veriyor. ABD'nin terör örgütü PKK'nın Suriye uzantısı PYD'ye, Haseke'deki Rümeylan üssüne inen helikopterlerle askeri yardımı sürdürüyor. ABD, bu üste örgütün konvoy halinde gelen araçlarına askeri nitelikli büyük kargolar yükledi²⁴. PYD de Türkiye sınırındaki Cerablus'a yaklaşık 40 kilometre mesafede bulunan Menbiç'e "Büyük Menbiç Operasyonu" adını verdiği saldırıları başlatmak için bir süredir hazırlık içindedir. ABD ve Rusya'nın gönlünde farklı nedenler ile Suriye'deki Kürtlere otonomi verilmesi var. Amerikalıların niyeti kendilerine sadık bir grubu çok maksatlı olarak kullanmak ve güneyden Türkiye'yi kuşatmaktır. Rusya ise Suriye'deki Kürt bölgesinin uzun vadede Türkiye'ye ve Erdoğan'a karşı bir manivela olabilir diye düşünüyor²⁵.

Harita: Cerablus-Azez Hattında Durum

²³ Milliyet: Mare-Menbic Operasyonuna Destek İçin Türkiye'nin İki Şartı, (03 Nisan 2016).

²⁴ AA: Büyükelçi Bass İnkâr Etti Ama ABD, PYD'ye Silah Vermeyi Sürdürüyor, (08 Nisan 2016 - 17:12:00).

²⁵ Soner Cagaptay: The Syrian Kurds: Whose Ally? The Washington Institute, (March 30, 2016).

Irak'ın kuzeyindeki Barzani'nin Demokratik Kürdistan Partisi (KDP), Türkiye'ye yakın ve PKK/PYD'ye uzak duruyor. Talabani'nin Yurtsever Kürdistan Birliği (KUP) Partisi ise İran'a yakın ve PKK/PYD'ye de sempati ile bakıyor. PYD, PKK ve YPG'nin tamamı Büyük Kürdistan'ı temsil eden KCK yapısı içinde yer alıyor. ABD, yıllardır Irak'ın kuzeyindeki Kürtleri silahlandırıyor ve Musul'un etrafında 200 bin kişilik bir Kürt ordusu ile Musul'u alacağını hesaplıyor. IŞİD, Haziran 2014'de Musul'u ele geçirdiğinde Arap ordusundan 2.300 Amerikan Humvee aracına ve pek çok askeri malzemeye de el koymuştu. Musul harekâtı ile ilgili asıl sorun Araplar ile Kürtlerin nasıl yan yana savaşacağı konusu. Musul'da gözü olan Arap Sünni militanların oluşturduğu Haşd el-Vatani grubu Barzani bölgesinde Türk danışmanlar tarafından eğitiliyor²⁶. Irak Şii hükümetine bağlı Şii militanlarının oluşturduğu Haşd el-Şaabi grubu ise IŞİD'a odaklanmış olmakla birlikte, Sünniler onların Musul'un kurtarılmasında rol almasını istemiyorlar. Irak Ordusu, planlarını yaparken Sünni ve Şiileri bir arada düşünüyor ama Kürtleri dışarıda bırakıyor. Musul harekâtı oldukça yavaş gidiyor, şehrin dışında taraflar birbirini test ediyor. IŞİD'in yakaladığı Irak ordusu askerlerini kesmesi ve Instagram'da (Iraqiwaat) yayınlaması moralleri bozuyor ve kaçanlar çoğalıyor. Musul'u alacak olalar mezhep ve etnik olarak üçe bölünmüşken, batılıların birbirlerine verdiği silahlara bakarak kıskançlıklar oluyor. İşin aslı ortada ne bir gerçek Irak devleti var, ne de kâğıttan da olsa bir ordu. ABD tüm Iraklı subayları kontrol ederken, bu subaylar ülkelerini mahveden, annelerini, eşlerini ve çocuklarını öldürenler için savaşmak konusunda istekli olmayabilir. Irak'ta yapılmak istenen kasıtlı olarak 2003'den beri meydana getirilen bu realiteyi tarafların en sonunda kabullenmesini sağlamaktır. ABD, ulus-devlet düşmanıdır, federasyon sever. Ama ABD Yüksek Mahkemesi, kendi eyaletlerinin bağımsız olma ve self-determinasyon isteğini hep reddetmiştir. Irak'ın Şiistan, Sünnistan ve Kürdistan şeklinde bölünmesi IŞİD üzerinden bir mücadele sahasında hayata geçirilecektir. Irak'taki savaşın düğümü Musul'da çözüleceğinden buradaki savaş taraflar arasındaki dengeler kadar bölge ülkelerinin müdahale olasılıkları bakımından kritik bir dönemeci temsil edecektir.

Sonuç

Sonuç olarak, Ortadoğu'daki kirli savaşların bitmesi için her şeyden önce Batılıların bölgeden elini çekmesi, bu ülkelerin iç işlerine karışılmaması yani istikrarlı yönetimler gerekiyor. Bugün bölgedeki cihat ideolojisinin temelinde din faktöründen daha çok Batı düşmanlığı var. Batılıların 1990 ya da 2003'de olduğu gibi demokrasi, özgürlükler ya da halkına zulüm eden diktatörü kovma söylemi artık kimse tarafından inandırıcı bulunmuyor. Terörizmle ve dini fanatizmle ilgili mücadele diye bölgeye gelen ABD müdahalelerinin, aslında tam da bunların arkasındaki adres olduğu artık biliniyor. 100 yıldır olduğu gibi bugün de tüm oyunların arkasında enerji jeopolitiği üzerine komplolar ve vekilli savaşlar var. Artık ABD yönetimi bölgede kendisi için savaşacak daha doğrusu inanacak cihatçı kalmadığı için oyunun başka bir kuklası olan Kürt kartını en iyi şekilde kullanmaya çalışıyor. Kürtler sanki IŞİD'e karşı savaş için öne sürülmüş olsa da

²⁶ Seth J. Frantzman: Iraq's Struggling Mosul Offensive, Hebrew University, (March 31, 2016).

onların derdi IŞİD değil, daha fazla toprak almak. Kürtler, insan gücü az olduğu için daha fazla ilerleyemeyeceklerini biliyorlar. Bu yüzden daha çok demografi vaat eden yerleri ele geçirmeye ve Arapları yanına çekmeye çalışıyorlar²⁷. ABD için ise hafif piyade tugayı olmak ötesinde bölge haritası için bir makas görevi görüyorlar. IŞİD ise boş köyleri tutuyor, sadece bir siyah bayrak görünce IŞİD bölgesi olduğunu anlıyorsunuz. IŞİD ile mücadelede için basit bir cevap yok. ABD'ye göre; IŞİD'i zayıflatmanın iki yol var; (1) Çok hızlı ve seri bir şekilde liderlerini ortadan kaldırmak. (2) Halifeliklerini yani topraklarını elinden almak. ABD, bunları yapıyor gözükse de gerçek böyle değil. IŞİD, bu bölgede güvende, planlar yapıyor, asker topluyor. ABD artık bütün dünyaya; "federasyon olun" baskısı yapmaktan, federatif devletler kurarak ülkeleri savaş meydanına çevirmekten vazgeçmelidir. Arap topraklarını Araplara bırakmak, ülkelerin iç işlerine saygı duyup, ülkelerinin kaderini kendi halklarının eline bırakmak zamanı geldi. Bırakalım ülke inşası ya da rejim değiştirecekse bunları kendi halkı yapsın, demokrasi ve barış ancak böyle olgunlaşır. Fransa, 200 yılda altı cumhuriyet kurdu, bugün hala bir diktatörlük bozması, ABD ise 250 yıllık tarihi sonunda hala kurulduğu gibi plütokrasi.

Şimdi IŞİD ile kim savaştacak arayışı devam ediyor. ABD, Esat ile savaşanları IŞİD cephesine yönelmeye çalışıyor. Sünni Iraklılar El Nusra ve IŞİD içinde çoğunlukta iken, Özgür Suriye Ordusu içinde Suriyeli Sünni Araplar çoğunlukta. 5 bin kişilik zayıf gücü Özgür Suriye Ordusu, El Nusra'nın desteği olmadan bir şey yapacak konumda değil. ABD'nin Kürt kartı da buna yetmez. IŞİD ile savaştacak gerçek güç bizzat Esat'ın kendi ordusudur. Yapılması gerekenler ile ilgili şunları söyleyebiliriz;

- IŞİD, El Nusra ya da PKK her türlü terör örgütüne karşı eğit-donat, destek uygulamalarına son verilmeli,

- Demokrasi ve istikrar getirme, terör ile mücadele gibi gerekçeler ile ülkeleri işgal etmek, terörü kullanmak, iç savaş ve ayaklanmalar dış müdahale yöntemi olmaktan çıkarılmalı,

- Terörle mücadelede amansız insan avı yerine terörizmi besleyen sosyal ve kültürel olgular üzerine odaklanılmalı, çözüm dayatılmamalı, ülkelerin kendi içindeki yerel aktörler desteklenmeli, ülke halkı belirleyici olmalı,

- Hiçbir ülke başka bir ülkeye rejim ve yönetim biçimi dayatmamalı, bu tür gelişmeler uzun vadede kendi ülke içindeki gelişmelerle olgunlaşmaya bırakılmalı,

- Ortadoğu başta olmak üzere enerji jeopolitiğini önleyecek, BM seviyesinde kararlar alınmalı, dış güçlerin müdahaleleri için daha sıkı tedbirler belirlenmelidir.

Son söz, Ortadoğu'nun üç lider ülkesi İran, Suudi Arabistan ve Türkiye bir an önce bir araya gelip, bölgede mezhep savaşlarına son verilmesi ve terör örgütlerinin kurulması ile ilgili bir üst akıl oluşturup, kalıcı barış ve istikrara öncülük etmelidirler.

---

²⁷ Filkins: ibid, (September 29, 2014).